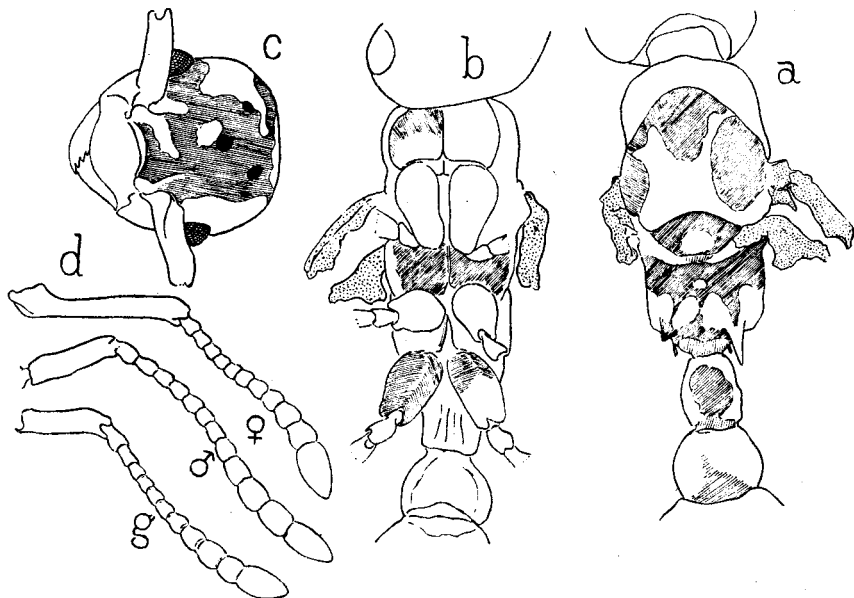

GYNANDROMORPHUS MYRMICA SABULETI.

VLADIMÍR NOVÁK, Praha.

Tuto zajímavou abnormitu jsem zjistil v silné kolonii mravence *Myrmica sabuleti* Meinert dne 16. VIII. 1943 mezi samci připravenými k rojení. Způsobem pohybu připomínal spíše samce, barvou pak čerstvě vylíhlou nevybarvenou dělnici. Jest typickým příkladem smíšeného gynandromorfa¹⁾, při čemž samčí a dělníčí znaky jsou jednak nepravidelně, zčásti mosaikovitě rozloženy po celém těle (na př. skulptura a zbarvení), jednak se

Obr. 1. *M. sabuleti* M., gynandromorfus: a hruď a stopka shora — thorax et nodus desuper. b hruď a stopka zespodu — thorax et nodus ab imo, c hlava — caput, d tykadla — antennae, samec — mas, g gynandromorfus, samice — femina.

na témže ústroji vzájemně doplňují, takže jeho celkový vzhled je úplně odlišný od samčích i samičích [nápadně u tykadel, která jsou tvarem samčí, počtem článků (12) a zbarvením samičí]. Protože jsou znaky obou pohlaví do podrobností promíšeny, působí jedinec na první pohled dojmem souměrnosti a lehčí nepravidelnosti (na př. ve tvaru hlavy a epinota) vyniknou teprve při podrobnější prohlídce.

Podle tvaru vnějších genitálií jde o normálního samce (o preparaci vnitřních pohlavních ústrojů jsem se zatím v obavě před poškozením exempláře nepokusil), takže se zdá, že jde o případ, ostatně u gynandromorfů nikterak řídký, kdy gynandromorfismus neznamená ještě hermafroditismus.

V následujícím podávám odděleně přehled znaků samčích a samičích (resp. dělníčních), v latinské části pak podrobný popis nalezeného jedince. Exemplář je uložen v mé sbírce mravenců.

¹⁾ W. M. Wheeler: »Some New Gynandromorphous Anst....«, *Bul. Amer. Mus. Nat. Hist., New-York*, 5. XII. 1903, pp. 563—683.

Obr. 2. *M. sabuleti* M., ♀ (operaria).Obr. 3. *M. sabuleti* M., gynandromorfus.**Samčí znaky:****HLAVA:**

Velikost značně menší než u samice.

Temně zbarvené nepravidelné skvrny s jemnější skulpturou hlavně na temeni hlavy, na levé straně hlavy scházející až k tykadlovému důlku a na levou čelní lištu.

Tvar levé horní lišty.

Velikost a tvar levého a středního temenního očka (obě na »samčím«, t. j. tmavém podkladu).

TYKADLA:

Tvar: široký a krátký skapus.

Zbarvení: přední plošky skapu.

HRUĐ:**PRONOTUM:****MESONOTUM:**

vysoko klenuté, zřetelně oddělené od pronota. Vpředu a po stranách zřetelně ohraničené temnější plošky s jemnější skulpturou.

SCUTELLUM:

Tvarem, barvou i skulpturou podobné samčímu.

EPINOTUM:

Po obou stranách nad trny nepravidelné skvrny temnějšího zbarvení, na levé straně zasahují

Samičí (dělničí) znaky:

Tvar: bez klínovitého zúžení vpředu, typického pro samce. Skulptura a barva spodu hlavy a většího dílu horní části hlavy po stranách a v menších skvrnách i uprostřed.

Tvar pravé lišty.

Pravé (temenní) očko na okraji samičího zbarvení, je menší asi o $\frac{1}{4}$ než u normální a značně menší než u ♀.

Počet článků 12.

Barva asi jako u nevybarvené, nedávno vylíhlé ♀ (kromě přední plošky skapu).

užší a nižší než u ♂ i ♀.

úzké a nízké, podobného tvaru jako u světle zbarvené s hrubou skulpturou.

Mayrovy rýhy téměř chybí, pouze pravá je vpředu slabě naznačena. Barva z větší části, kromě zmíněných plošek rezavě žlutá s hrubou síťovitou skulpturou.

přibližně polovina celé plochy z větší části světle zbarvená, s drsnou skulpturou. Pravý trn

i trn, který je tvaru samčího, t. j. krátký, trojúhelníkovitý.

PETIOLUS a POSTPETIOLUS:

zaoblenější než u ♀ a ♂, na vrcholku obou článků temnější skvrny s povrchem téměř hladkým.

ABDOMEN:

z 5 článků, tvarem i velikostí shodných se ♂.

Štětinky hustší a delší než u ♀.

Samčí kopulační aparát normálně vyvinutý a souměrný.

poměrně dlouhý a ostrý, přesto však kratší než u ♀ i ♂.

tvarem spíše jako u ♀, po stranách i nahoře z větší části světle zbarvené, s drsnou síťovitou skulpturou.

base prvního článku rezavě žlutá, světlejší než u ♂.

Z gynandromorfních mravenců dříve popsanych má náš jedinec nejbliže k FORELOVU smíšenému hermafroditu *Formica truncorum* Fabr.¹⁾ Je to, pokud je mi známo, druhý nález gynandromorfního mravence v Čechách.²⁾

Descriptio:

Caput leviter unaequabilis, parte sinistra aliquantum minore et brevius quam dextra. Lamella frontalis dextra valde longior quam lamella sinistra, ita ut clypei margo superior aliquantum transversa est.

Ocellarum sinistra et citerior cum ocellis maris aequalis, dextra in margine partis atris iacens, minima, valde minor quam ista apud feminam.

Forma capitis circiter in medio inter marem et feminam, id est maius, minus rotundatum, non cuneatum ut maris est, minor quam apud feminam.

Color et sculptura capitis: color capitis partim ater usque niger in locis cum sculptura subtiliore ut maris est, partim flavo rufus, in locis cum sculptura asperima, feminae simili. Partes atrae et clariores irregulariter permixtae sunt.

Antennae 12 articulorum, flavo-rufae, in forma antennarum maris similes. Scapus sine fractura, robustus, brevis, in longitudine 4—5 articulis funiculi par est.

Pronotum rufum, abiectum, ut apud operariam asperiter rugatum atriter flavum.

Mesonotum altum, in forma maris, asperiter rugulosum, sordide flavo-rufum, cum duobus maioribus maculis aterioribus, in sculptura subtilioribus, subopacis. Aleae subevolutae, brevissimae, in forma inaequales in longitudine, quorum dextra citerior maxima, sinistra ulterior minima est.

Scutellum in sculptura atque colore ut maris est.

Epinotum colore sculptura irregulariter permixta, maris praevalente. Spinarum sinistra in forma et colore maris, dextra, clavior, valde longior sed brevior quam apud feminam est.

¹⁾ A. Forel: Les Fourmis de la Suisse, Zurich 1874.

²⁾ Klapálek: Obojetník Camponotus ligniperdus Latr., Praha 1896.

Petiolus et postpetiolus in forma maris similior, in lateribus asperiter rugulosae, colore clariore, supra quisque cum macula ateriore subnitida, cum sculptura subtilissima.

Abdomen 5 articulorum, forma atque magnitudine maris simillimus. Pili densiores at longiores quam apud feminam sunt. Genitalia exteriora (pennis et appendices) maris.

Formica haec in colonia sp. *Myrmica sabuleti* inter operariis et maribus ad volatum nuptialem preparatis 18. VIII. 1943 apud Měchenice in regione Moldaviae mediae inventa est.
